

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

Всеукраїнська наукова студентська конференція
«Міжнародне право в період
турбулентності міжнародних відносин»

25 жовтня 2024

м. Одеса

Друкується за наказом ректора Національного університету
«Одеська юридична академія» Олега ТОДОЩАКА
(наказ № 3178-44 від 08.10.2024 р.)

Відповідальний редактор

Аракелян Мінас Рамзесович – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України.

Укладачі:

Бехруз Хашаматула Набійович – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права.

Бугаєць Альона Сергіївна – асистент кафедри міжнародного та європейського права.

Гриб Анна Миколаївна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного та європейського права.

Дронов Владислав Юрійович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права.

Форманюк Вікторія Василівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права.

Слісаренко Анастасія Олександрівна – здобувачка вищої освіти 4 курсу факультету судового та міжнародного права.

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23. Тел. +38(048)719 8685

«Міжнародне право в період турбулентності міжнародних відносин» : студентська науково-практична конференція, 25 жовтня 2024 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2024. 489 с.

© НУ «Одеська юридична академія», 2024

© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

Соловей Вікторія Вікторівна
здобувачка 1-го курсу магістратури
факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

УКРАЇНА ТА РИМСЬКИЙ СТАТУТ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ РАТИФІКАЦІЇ

Як відомо, 21 серпня 2024 року Україна ратифікувала Римський статут, що в цілому сприяє підзвітності та відповідає обраній спрямованості уряду України на дотримання положень міжнародного правосуддя, однак такий крок тягне за собою і певні негативні наслідки.

Ратифікація Римського статуту сприятиме посиленню співпраці з Міжнародним кримінальним судом та є необхідною умовою для прискорення, взятого Україною європейського та євроатлантичного курсу.

Варто зазначити, що для загального розуміння перспектив ратифікації необхідно звернути увагу на витoki причин, чому Україна 24 роки не ратифікувала Римський статут. Так, ще 20 січня 2000 року президентом Леонідом Кучмою підписано Римський статут. Наступного ж року за поданням президента Конституційний Суд України ухвалив рішення про неконституційність положень Римського статуту, а саме стосовно того, що «Міжнародний кримінальний суд ... доповнює національні органи кримінальної юстиції», адже стаття 124 Конституції України забороняє доповнювати судову систему, а тому приєднання України до цього Статуту відповідно до ч. 2 ст. 9 Основного Закону можливе лише після внесення до неї відповідних змін [1].

У 2016 році до цієї статті було внесено зміни, усунувши те, що вважалося перешкодою для ратифікації, а саме було додано, що «Україна може визнати юрисдикцію Міжнародного кримінального суду на умовах, визначених Римським статутом Міжнародного кримінального суду» [2].

Питання стало більш актуальним, коли армія РФ вторглася на територію України, а саме в Крим, Луганщину та Донеччину у 2014 році, але влада вирішила звернутися замість ратифікації з окремими заявами про визнання юрисдикції до МКС, зокрема було дві таких заяви щодо ймовірних злочинів за Римським статутом, які відбуваються на території України [3]. Перша заява, подана урядом України, визнала юрисдикцію МКС щодо ймовірних злочинів, скоєних на території України з 21 листопада 2013 року до 22 лютого 2014 року. Друга заява подовжила цей період на безстроковій основі, щоб охопити злочини, скоєні протягом усього періоду, на території України з 20 лютого 2014 року.

У серпні 2019 року заступник голови Офісу президента зазначив, що ратифікація є пріоритетним напрямом, тому законопроект був поданий до Офісу президента у вересні 2019 року, але потім був відкликаний. Починаючи з 2022 року, у міжнародній спільноті посилися роздуми стосовно необхідності ратифікації Римського статуту України з огляду на повномасштабне вторгнення РФ, адже це дозволить притягнути до відповідальності конкретних людей, що вчинили найтяжчі міжнародні злочини, які передбачені у Римському статуті: злочини проти людяності, воєнні злочини, геноцид та злочини агресії.

В цілому ідея пришвидшення ратифікації виникла з огляду на збройну агресію РФ проти України, однак, як швидко розпочалося обговорення ратифікації, так само і активно почали розповсюджуватися думки стосовно того, що ратифікацію Римського статуту потрібно відкласти принаймні до закінчення війни. Так, заступник голови Офісу Президента щодо судоустрою Андрій Смирнов

у наданому інтерв'ю зазначив: «Я б, як мінімум, під час війни, до перемоги України питання ратифікації Римського статуту відклав би. Тому що, згідно з Римським статутом, спеціальні компетентні органи іноземних країн отримують купу заяв країни-агресора про начебто злочини, які вчиняються нашими військовими. І той самий Міжнародний кримінальний суд зобов'язаний буде давати оцінку цим подіям» [3].

У зв'язку з побоюванням того, що українських військових може бути притягнуто за нібито вчинені ними злочини за заявою РФ, Україна ратифікувала Римський статут з умовою, що Міжнародний кримінальний суд не розглядатиме справи стосовно притягнення до відповідальності українських військових найближчі 7 років з розрахунку на те, що до цього часу війна закінчиться.

Нині можна спостерігати розділення думок світу стосовно такої умови: одні вважають, що це є правильним з огляду на ситуацію, яка склалася в Україні та недовіру до уряду РФ а інші засуджують таке рішення уряду, що впливає на репутацію України як суб'єкта міжнародного права на міжнародній арені та виникають питання, чи дійсно Україна буде дотримуватися міжнародних стандартів, якщо відмовляється брати на себе відповідальність.

Прибічники другої думки погоджуються з загальною ідеєю висловлювання, яку зазначила старший директор з досліджень адвокації, політики та кампаній, Amnesty International Еріка Гевара Росас: «Народ України заслуговує на справедливість, але ефективне правосуддя не може бути вибіркоvim. Вітаючи ратифікацію Україною, Amnesty International закликає Україну терміново переглянути свій намір обмежити юрисдикцію МКС протягом семи років щодо ймовірних воєнних злочинів, скоєних її громадянами, як із принципових питань, так і для того, щоб уникнути загрози ключовим зусиллям міжнародного правосуддя в Суді» [3].

Для імплементації норм Римського статуту в українське законодавство ще потрібно багато допрацювань. Кримінальний кодекс України не містить усіх необхідних елементів про воєнні злочини та злочини проти людяності, адже Україна не воювала з моменту здобуття незалежності, тому непотрібно було тлумачити, як будуть розглядатися злочини, пов'язані з війною. Наприклад, Кримінальний кодекс України не містить відповідальності за злочини, які є порушенням звичаєвого, а не договірного міжнародного гуманітарного права, що значно звужує перелік злочинів, за які можуть бути притягнені винні особі до відповідальності у воєнний час [5].

Таким чином, враховуючи переваги та недоліки ратифікації Україною Римського статуту, викладені вище, можна зробити висновок, що ратифікація підтвердила наміри України щодо вступу до ЄС, члени якого визнають юрисдикцію МКС та дозволить притягнути до відповідальності російських військових, але водночас посилюються гострі дискусії стосовно скасування умови ратифікації, яка забезпечує захист українських військовослужбовців, що може в цілому негативно вплинути на їх подальше майбутнє в контексті притягнення до відповідальності Міжнародним кримінальним судом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Висновок Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського Статуту Міжнародного кримінального суду (справа про Римський Статут) : Висновок Конституційного суду України від 11.07.2001 № 3-в/2001 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/v003v710-01>
2. Конституція України : Конституція України; Верховна Рада України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
3. Магуряк І. Україна ратифікувала Римський статут: що це означає та чи є загрози для наших військових. *24 Канал*. URL : https://24tv.ua/ukrayina-ratifikuvala-rimskiy-statut-shho-za-dokument-yaki-ye_n2622990#4
4. Ukraine: Ratifying the Rome Statute a welcome step, but limitations must be addressed. *Amnesty International*. URL : <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/08/ukraine-ratifying-the-rome-statute-a-welcome-step-but-limitations-must-be-addressed/>
5. Savva M. Ukraine Has Finally Ratified the Rome Statute: Why?. *Wilson Center*. URL : <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/ukraine-has-finally-ratified-rome-statute-why>

Ключові слова: ратифікація, Римський статут, Міжнародний кримінальний суд, злочини, скоєні російськими військовими, злочини, скоєні українськими військовими, міжнародне правосуддя, воєнні злочини.

Науковий керівник: асистент кафедри міжнародного та європейського Національного університету «Одеська юридична академія» Бугаєць Альона Сергіївна.

Юрченко Дар'я Володимирівна
здобувачка 1-го курсу магістратури
факультету адвокатури та антикорупційної діяльності
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЩОДО ГУМАНІТАРНОЇ ІНТЕРВЕНЦІЇ росії ПРОТИ УКРАЇНИ

Міжнародно-правове регулювання проблематики гуманітарної інтервенції є досить складним та суперечливим, оскільки повинно охоплювати конфлікт між двома основним принципами міжнародного права: суверенітету держав та захисту прав людини.

Передусім слід вказати, що термін «гуманітарна інтервенція», з одного боку, передбачає втручання в справи іншої держави з метою запобігання або зупинення масових порушень прав людини, як-от геноцид чи етнічні чистки. З іншого боку, застосування гуманітарної інтервенції є винятком з основного принципу міжнародного права про неприпустимість втручання у внутрішні справи держави, що закріплено у положеннях Статуту ООН, та може порушувати суверенітет держави [1]. Отже, головним змістом концепту гуманітарної інтервенції є делегітимізація державного суверенітету у разі грубих та систематичних порушень державою прав і свобод людини на її території.

Зазначимо, що науковими розробками, які охоплюють питання правових аспектів гуманітарної інтервенції, збройних конфліктів та міжнародного права в

ЩОДО ЗАБОРОНЕНИХ МЕТОДІВ ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ.....	267
Собко Ростислав Олексійович	
ПРАВОВИЙ СТАТУС ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ ОСІБ У МІЖНАРОДНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ	
ПРАВИ.....	271
Соловей Вікторія Вікторівна	
УКРАЇНА ТА РИМСЬКИЙ СТАТУТ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ РАТИФІКАЦІЇ.....	275
Юрченко Дар'я Володимирівна	
ЩОДО ГУМАНІТАРНОЇ ІНТЕРВЕНЦІЇ росії ПРОТИ УКРАЇНИ.....	279
СЕКЦІЯ № 7. НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В РЕАЛІЯХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ.....	284
Масловська Єлизавета Денисівна	
ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОСТІ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ЩОДО ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ.....	284
Неменуша Дарія Вадимівна	
ДОТРИМАННЯ МІЖНАРОДНОГО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ УКРАЇНОЮ: ВИКЛИКИ МИРНОГО ТА ЗБРОЙНОГО ЧАСУ.....	287
Решетило Яна Сергіївна	
КОНВЕНЦІЯ МОНТРЕ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ В УКРАЇНУ.....	292
СЕКЦІЯ № 8. ПРАВО МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ.....	297
Оглу Рані Володимирівна	
ПРАВОВА ОСНОВА СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ БЕЗ'ЯДЕРНИХ ЗОН.....	297
Путята Віталій Олегович	
ЕКОНОМІЧНІ САНКЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ.....	300
Разбітнов Євген Сергійович	
ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ ГІБРИДНИХ ВІЙН В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ.....	307
Соловей Анна Олегівна	
ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЩОДО ВСТАНОВЛЕННЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	310
Тарасенко Марія Леонідівна	
РЕГУЛЮВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ.....	314